

Haarlem

Gemeente Haarlem

P.J. Heiliegers

Wethouder Financiën, Bedrijfsvoering en Cultuur

Retouradres: Stadhuis, Postbus 511 2003 PB Haarlem

Aan de leden van de commissie bestuur

Datum 6 oktober 2011
Ons kenmerk 2011/388052
Contactpersoon M.A. Jonker
Doorkiesnummer 3029
E-mail majonker@haarlem.nl
Onderwerp Leningenportefeuille

Geachte leden van de commissie bestuur,

Binnen de gemeente is al langere tijd een gesprek gaande over de hoogte van de schuldenlast van de gemeente. De verlaging van de schuldenlast is dan ook als speerpunt in het coalitieakkoord opgenomen.

Om een goede uitvoering aan het speerpunt 'schuldenlast' te geven vinden nu via meerdere sporen verbeteringen plaats.

1. Het opzetten van een goed meetinstrumentarium en het normeren van de schuldratio

Voor het meten van de omvang van de schuldenlast werd gebruik gemaakt van het kengetal solvabiliteit. Op advies van de BNG is voorgesteld om in de toekomst gebruik te gaan maken van het kengetal netto schuld/exploitatie. Een tweede stap is het bepalen van een juiste en realistische normering van het kengetal. Alvorens deze stap te kunnen maken is verbetering van het inzicht in de geldstromen van de gemeente onontbeerlijk.

2. Het verbeteren van het inzicht in de geldstromen van de gemeente

In de afgelopen periode is een aantal stappen gezet om de cashflow beter in kaart te brengen. Gezien de enorme omvang van de investeringen in de afgelopen jaren was de focus van de liquiditeitsprognoses en daarmee de prospectie van de leningschuld gericht op de investeringen. Doordat het procentuele aandeel van de investeringen groot was, gaf dit op hoofdlijnen een redelijk inzicht in de liquiditeitsontwikkelingen. Momenteel is, onder andere door het instellen van het investeringsplafond, het aandeel van de investeringen in de cashflow behoorlijk afgenomen. Hierdoor is een

aanpassing van het model voor de liquiditeitsprognoses noodzakelijk. Belangrijkste verschil met het oude prognosemodel is dat naast de input van het investeringsplan ook de liquiditeitsontwikkelingen van de grondexploitaties (bron: vastgesteld MPG) worden betrokken. Ook de planningshorizon van de operationele cashflow is opgerekt, zodat meerjarig de vrije cashflow als gevolg van de afschrijvingen in de calculatie meegenomen wordt.

Aanpassing van de prognose van de leningschuld

In uw commissie is in september meerdere malen gesproken over de hoogte van de leningenportefeuille en de afbouw hiervan. Door de noodzakelijke verbeteringen en verfijningen in de hierboven genoemde liquiditeitsprognoses zijn de gepresenteerde cijfers omtrent de prognose van de liquiditeitsprognoses aan verandering onderhevig. Zo is de omvang van de leningschuld 2015 in de meest recente presentatie (dd. 28 september 2011) circa € 90 miljoen lager dan eerder gepresenteerd op 8 september. De belangrijkste oorzaak hiervan is gelegen in het feit dat door aanpassing van het prognosemodel nu ook de vrije cashflow als gevolg van de jaarlijkse afschrijvingen meerjarig wordt meegenomen. Aangezien de jaarlijkse afschrijvingslasten rond de € 30 miljoen liggen, heeft het aanpassen van de planningshorizon van de exploitatie een behoorlijk effect op met name de meerjarige prognose van de omvang van de leningschuld. Het meerjarig meenemen van de afschrijvingslast heeft een positief effect op de cashflow (en dus ook op de omvang van de schuldpositie) van ca. € 90 miljoen (3 jaar de jaarlijkse afschrijvingslast van € 30 miljoen). Andere oorzaken van het verschil zijn het inboeken van de cashflow precario en het verwerken van de jaarlijkse cashflow van de grondexploitaties.

Differentiatie van de geldstromen

Om u meer inzicht te geven in de opbouw van het huidige prognosemodel volgt hieronder een nadere toelichting. In de paragraaf financiering van de begroting 2012-2016 wordt rekening gehouden met vier onderdelen; de operationele cashflow, de cashflow uit investeringen, de cashflow uit grondexploitaties en de cashflow als gevolg van het contractueel aflossen van de leningschuld.

Haarlem

3

I- Operationele cashflow

(bron: begroting 2012-2015)

	2012	2013	2014	2015	2016
Vrije operationele cashflow (begrotingssaldo voor bestemming + afschrijvingen)	-25.675	-33.974	-40.233	-38.991	-42.707
Precario-opbrengsten	-4.700	-4.700	-4.700	-4.700	-4.700
Cashflow exploitatie	-30.375	-38.674	-44.933	-43.691	-47.407

Uit de tabel blijkt het effect van de jaarlijkse afschrijvingslast op de jaarlijkse cashflow.

II- Cashflow investeringen

(bron: IP 2011-2016)

	2012	2013	2014	2015	2016
Investeringsvolume	85.442	56.411	19.592	19.855	13.842
Investeringsbijdragen	-23.876	-42.993	-1.355	-7.407	
Netto investering	61.566	13.418	18.237	12.448	13.842
Verkopen gebouwen	-21.000	-4.700			
Prognose doorschuiven 2011	22.571				
Cashflow investeringen	63.137	8.718	18.237	12.448	13.842

Als gevolg van het instellen van het investeringsplafond en het overhevelen van (onderhouds)investeringen naar de exploitatie neemt het investeringsvolume substantieel af.

III-Cashflow grondexploitatie

(bron: MPG)

	2012	2013	2014	2015	2016
GREX Netto investeringsuitgaven	3.754	-3.716	4.076	-10.499	-6.541
GREX Netto exploitatieuitgaven	34	182	-870	-728	-1.079
Cashflow grondexploitatie	3.788	-3.534	3.206	-11.227	-7.620

IV- Cashflow aflossingen

	2012	2013	2014	2015	2016
Contactuele aflossingen vreemd vermogen	32.000	62.000	62.000	32.000	36.000
Terugbrengen kasgeldlimiet	4.000	0	0	0	0
Cashflow aflossingen leningschuld	36.000	62.000	62.000	32.000	36.000

De aflossingen op de leningenportefeuille zijn contractueel vastgelegd. De kasgeldlimiet bedraagt in 2012 € 42 miljoen. Voor de jaren 2013 en verder bedraagt de kasgeldlimiet ca. € 38 miljoen, een afname van € 4 miljoen.

Totale prognose cashflow

	2012	2013	2014	2015	2016
I- Cashflow exploitatie	-30.375	-38.674	-44.933	-43.691	-47.407
II- Cashflow uit investeringen	63.137	8.718	18.237	12.448	13.842
III- Cashflow uit grondexploitatie	3.788	-3.534	3.206	-11.227	-7.620
IV- Cashflow door aflossingen	36.000	62.000	62.000	32.000	36.000
Totaal Cashflow	72.550	28.510	38.510	-10.470	-5.185

Uit het beeld van de cashflow blijkt dat de cashflow van de grondexploitatie per jaar flinke schommelingen vertoont. De grootste positieve cashflow komt uit de operationele activiteiten. De jaarlijkse afschrijvingskosten, die niet tot uitgaven leiden zijn hiervan de belangrijkste oorzaak. Doordat er door de instelling van het investeringsplafond een sterke reductie van het investeringsvolume is waar te nemen, zal een groot deel van deze positieve cashflow kunnen worden aangewend voor de aflossing van de schuldenlast.

Leningenportefeuille

Op basis van de prognose van de cashflow kan worden berekend hoe de ontwikkeling van de leningenportefeuille eruitziet. Positieve cashflows kunnen worden aangewend om de aan de jaarlijkse contractuele aflossingen te voldoen. Hoe hoger de cashflow, hoe kleiner het benodigde bedrag aan herfinanciering.

Op basis van de informatie uit de liquiditeitsprognose kan een prognose worden opgesteld voor de omvang van de geldleningenportefeuille. Bij deze prognose wordt uitgegaan van:

- De aflossingen lang geld zijn contractueel bepaald.
- De liquiditeitsbehoefte vloeit voort uit de bovengenoemde liquiditeitsprognose.
- Aangezien financiering met kort geld goedkoper is dan financiering met lang geld wordt het uitgangspunt gehanteerd dat er maximaal onder de kasgeldlimiet wordt gefinancierd. Deze kasgeldlimiet bedraagt in 2012 € 42 miljoen, de jaren erna ca. € 38 mln. Voor de financieringsbehoefte die niet met kort geld kan worden gefinancierd wordt lang geld aangetrokken.

Prognose leningenportefeuille

Stand leningenportefeuille 1-1-2012	467.000
Aflossing 2012	-32.000
Liquiditeitsbehoefte 2012	72.550
Stand leningenportefeuille 1-1-2013	507.550
Aflossing 2013	-62.000
Liquiditeitsbehoefte 2013	28.510
Stand leningenportefeuille 1-1-2014	474.060
Aflossing 2014	-62.000
Liquiditeitsbehoefte 2014	38.510
Stand leningenportefeuille 1-1-2015	450.570
Aflossing 2015	-32.000
Liquiditeitsbehoefte 2015	0
Stand leningenportefeuille 1-1-2016	418.570

Technische vragen

Naar aanleiding van uw technische vragen doe ik u bij deze de beantwoording daarvan in de vorm van een nadere toelichting toekomen.

Aansluitingen

De aansluiting tussen de bedragen in de presentaties van 8 en 26 september jl. hebben wij hiervoor nader toegelicht.

Investeringsplafond

Het investeringsplafond van € 52 miljoen is berekend aan de hand van de maximale jaarschijf van de totale kapitaallasten. In 2016 bedraagt deze totaal € 61,4 miljoen. Hierop is een bedrag van € 9,4 miljoen in mindering gebracht voor de kapitaallasten rioleringen die worden gedekt met de opbrengsten voor rioleringen.

De rationale bij het vastgestelde investeringsplafond is dat wordt uitgegaan van de maximale jaarschijf zoals berekend aan de hand van het investeringsvolume in de komende jaren. Zoals toegelicht in de programmabegroting 2012-2016 (p. 44) dient aangetekend te worden dat er nog geen volledig inzicht bestaat in alle noodzakelijke vervangingsinvesteringen. Er worden inspanningen geleverd om meerjarig inzicht te verkrijgen op deze vervangingsinvesteringen en de bestaande “werkvoorraad onderhoud”.

Bij het opmaken van het investeringsplan 2011-2016 is uitgegaan van dit investeringsplafond. Het investeringsvolume neemt met de jaren fors af en zal vanaf 2013 leiden tot een afname van de leningschuld.

Activa met een maatschappelijk nut

De investeringen met maatschappelijk nut worden in hoofdzaak opgenomen in de bestaande beheerplannen openbare ruimte en maken onderdeel uit van het jaarlijkse investeringsvolume.

Er is niet gekozen voor het versneld afschrijven van activa met een maatschappelijk nut daar dit zal leiden tot een extra belasting van de exploitatiebegroting waardoor de begrotingsruimte vermindert. Wel worden (onderhouds-) investeringen met een maatschappelijk nut met een structureel karakter opgenomen in de exploitatie. De overige investeringen met een maatschappelijk nut zijn nog begrepen in het investeringsvolume en zullen leiden tot nieuwe kapitaallasten.

Netto schuld/exploitatie

De VNG heeft recentelijk een overzicht gepubliceerd met de netto-schuldpositie per 31 december 2009 van alle gemeenten. De gemeente Haarlem is gerangschikt op plaats 357 van de 440. Hieruit kan worden opgemaakt dat de schuldpositie van de gemeente Haarlem in vergelijking met andere gemeenten hoog is. Bij de 25 100.000+ gemeenten neemt Haarlem een 14^e plaats in.

De nettoschuld van de gemeente Haarlem in de presentatie van 8 september jl. is ontleend aan het advies van de BNG van 2 mei jl. In de sheet van 26 september jl. zijn deze bedragen bijgesteld. De voornaamste verschillen zijn toegelicht.

Het verloop van deze schuldratio voor de jaren 2012-2016 is nog niet voorhanden daar de gemeente nog niet beschikt over een begroting van de balans voor meerdere jaren.

Meerjarige positieve saldi

In de programmabegroting 2012-2016 is op pag. 35 een overzicht opgenomen met de analyse van de begrotingssaldi voor de jaren 2012-2016. De tabel wekt de indruk dat een cumulatief voordelig saldo van € 23,8 miljoen ontstaat. Hierbij moet echter worden aangetekend dat voor de realisatie van de nog in te vullen taakstellingen en de herverdeling van het gemeentefonds met doorwerking van rijksbezuinigingen, de ramingen nog als “p.m. nadelig” zijn opgenomen. Daarmee kan het totaal bedrag van € 23,8 miljoen niet als meevaller worden gekwalificeerd.

Algemene reserve

In de programmabegroting 2012-2016 neemt de algemene reserve toe van € 53 miljoen in 2012 tot € 74 miljoen in 2016. De toekomstige ontwikkeling van de algemene uitkering en specifieke uitkeringen als gevolg van de doorwerking van rijksbezuinigingen, is nog dermate onzeker dat niet kan worden verondersteld dat de toename zal worden gerealiseerd. Om die reden zijn hiervoor de begrotingsuitkomsten op p.m. gesteld.

In de bovenstaande berekeningen van de operationele cashflow is rekening gehouden met de begrotingssaldi voor bestemming van het resultaat.

Verbeteringen in de toekomst

Om de treasuryfunctie en de daarvoor benodigde prognosemodellen in de toekomst verder te verbeteren, zal meer aandacht worden besteed aan het beoordelen van de realiteit van de fasering van investeringsramingen en de grondexploitaties. Voertijdig signaleren van vertragingen in verkopen en uitvoering van

Haarlem

7

werkzaamheden zullen ertoe leiden dat de prognose van de liquiditeit (en dus ook die van de geldleningenportefeuille) de werkelijkheid meer gaan benaderen. Ook zal het nieuwe model periodiek moeten worden getoetst aan de werkelijke ontwikkeling. Geconstateerde afwijkingen moeten worden geanalyseerd en zo nodig worden geïmplementeerd in het prognosemodel. Tot slot is een meerjarig en actueel inzicht in het verloop van de reserves en voorzieningen noodzakelijk.

Ik hoop u hiermee voldoende geïnformeerd te hebben over de maatregelen die worden genomen ter verbetering van de treasuryfunctie.

Met vriendelijke groet,

Pieter Heiliegers